

הקרב על נפח

מתוך עדותו של סא"ל (מיל') רן גוטפריד

הסיפור של גדוד 93 ושל רן גוטפריד בקרב על נפח הוא עדות ממקור ראשון למחיר ההפתעה במלחמת יום הכיפורים. ההפתעה הייתה לא רק במישור האסטרטגי - עצם פרוץ המלחמה - אלא התבטאה היטב גם ברמה הטקטית

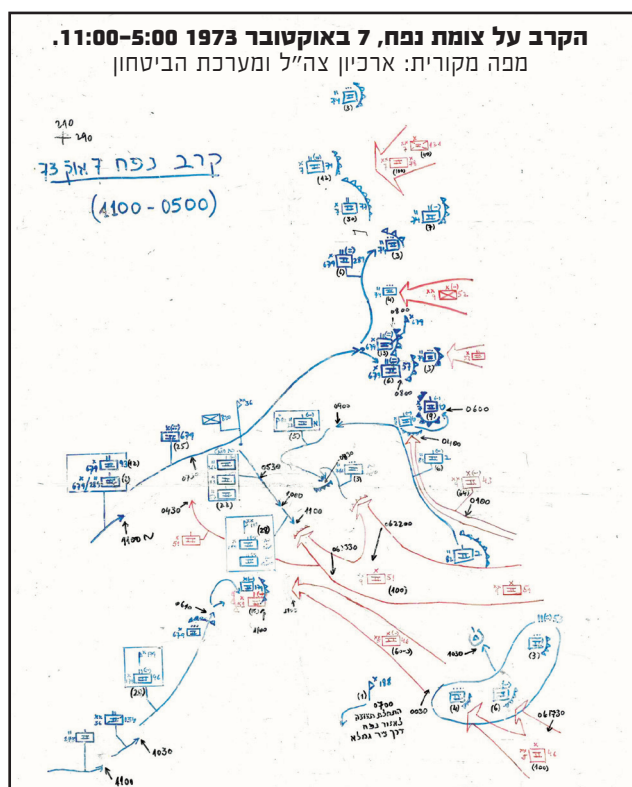
לרוחב, וציר האורך שהוביל מקוניטרה לגשר בנות יעקב, וכן נמצא בו מחנה יצחק, שהיה למפקדה העיקרית של אוגדה 36 שהגנה על רמת הגולן. הסורים הקדישו מחשבה רבה לכיבוש הצומת והמחנה, וכבר במטס הפתיחה הסורי נפגעו עשרה מהחיילים ששהו בבסיס.²

בשעות הראשונות למלחמה נשאה חטיבה 188 את עיקר נטל הלחימה בגזרה הדרומית בצפון, ותחילה נחל צה"ל הצלחה מסוימת בבלימת ההתקדמות הסורית שהתבססה על חטיבות חי"ר. לקראת הערב השתנה המצב, וחטיבות שריון סוריות החלו לחדור לשטח הישראלי והתקרבו לנפח. בליל 7/6 באוקטובר התנהלו קרבות קשים מאוד בין כוחות צה"ל ובין טנקים סוריים שנעו בין היתר על ציר הנפט, ויחסי הכוחות נטו בבירור לרעת צה"ל. חטיבות השריון הסוריות והחטיבה הממוכנת 132 הצליחו לפרוץ את מערך הבלימה הדליל של צה"ל, שהתבסס בעיקרו על חטיבה 188.

מח"ט 188 אל"ם יצחק בן-שהם יצא עם רדת החשכה מבסיס נפח לכיוון דרום במטרה להגיע למוצב 115, על ציר הנפט. טרם יציאתו התבשר המח"ט כי גדוד 71 מחטיבה 7 יוכפף אליו, אולם עקב קרבות טנקים בגזרה הצפונית עוכבה ההנחיה ולבסוף היא בוטלה.³

בעקבות הפגזה ארטילרית כבדה ולאחר החדירה הסורית שממדיה החלו להתבהר, נאלץ המח"ט לעצור את תנועתו ולהתמקם על ציר הנפט. בקרבות הבלימה הקשים פעל גם "כוח צביקה" בפיקודו של צביקה גרינוולד, שנלחם בכוחות סוריים עדיפים בהרבה לאורך ציר הנפט במטרה להגיע לאזור חושנייה. לנוכח המצב המתפתח הורה החפ"ק הפיקודי ששהה בנפח לחטיבות המילואים לזרז את הצטיידותן ולתגבר את היחידות הסדירות, שנלחצו בחזית. כך נוצר מצב שבו יחידות המילואים נשלחו טיפין-טיפין לחזית, בלי הכנה מספקת ובמסגרות קטנות. הכוחות הישראליים ניהלו קרב שהיה במטרה לקנות זמן, שיאפשר ליחידות המילואים המתארגנות להגיע לחזית ולשנות את מאזן הכוחות, ובתוך כך הם ספגו אבדות קשות. לחימת כוחות צה"ל בשלב זה התמקדה בעיקר בסתימת פרצות ובתמרונים בכוחות קטנים, ובתוך כך גם לא פעם נאלצו היחידות לסגת כדי להבטיח את הישרדותן אך לא תמיד בהצלחה. לדוגמה, לאחר שסוללה ארטילרית מגדוד 405 הושמדה בעמדתה על ידי טנקים סוריים מחטיבה 46, ניתנה הוראה לכל הסוללות הארטילריות בגזרה לסגת. סוללה מגדוד בה"ד 9 שדילגה לאחור נתקלה לפנות בוקר בטנקים מאותה חטיבה סורית, והושמדה גם היא.⁴

בזמן שהתנהלו הקרבות בקרבת נפח, החל הגדוד של רן גוטפריד בהתארגנותו לקרב. בשלב זה טרם קיבל הגדוד משימה, וחוסר בצידוד בסיסי, כמו משקפות ומפות, הורגש

ב-6 באוקטובר 1973 ב-8:00 בבוקר התקשר סא"ל (מיל') רן גוטפריד למפקדו. גוטפריד, מפקד גדוד 93 בחטיבה 679, שמע מעל ביתו רעש מטוסים חריג ושאל אם עליו להגיע לבסיס, אך נענה בשלילה ובהבטחה "הכול בסדר".¹ שעה לאחר מכן כבר הוזעק גוטפריד למחנה יפתח במסגרת גיוס כולל של החטיבה, ובהגיעו ב-12:00 שמע בתדרוכים עם המח"ט אל"ם אורי אור ומפקד האוגדה תא"ל רפאל איתן (רפול) כי יש ידיעות שעומדת לפרוץ מלחמה ושעל הכוחות להתחיל להצטייד. גוטפריד העיד כי לא האמין שעומדת לפרוץ מלחמה, אלא שציפה ל"יום קרב רציני". כשעתיים לאחר הגעתו לגזרה פרצה מלחמת יום הכיפורים. יממה לאחר מכן כבר הוטל גדודו למערכה במסגרת אחד הקרבות החשובים ביותר בשלב הבלימה במלחמה - הקרב על נפח. מסיפור הקרב, במיוחד מסיפורו האישי של גוטפריד, ניתן ללמוד על הקושי במעבר משגרה לחירום, על חשיבות המילואים ובעיקר, על מחיר ההפתעה במלחמה. לצומת נפח נודעה חשיבות אסטרטגית משתי סיבות עיקריות. הראשונה הייתה שהצטלבו בו ציר הנפט שחצה את הגזרה

הים ברק, עוזר מחקר במכון לחקר לוחמת היבשה

היו הראשונים שפתחו באש, הכוח הסורי היה גדול פי כמה, ולמעשה בתוך 20 דקות כבר חיסל את כוח צה"ל. גוטפריד נפצע ואיבד את הכרתו בהיתקלות זו, ורק לאחר כמה שעות התעורר וחילץ את עצמו. לאחר שתמה ההיתקלות הקצרה הזאת, הדרך של הצבא הסורי הייתה פתוחה לרווחה. הסורים נבלמו על גדרות מחנה נפת. הכוח בפיקוד של אורי אור, שאליו היה אמור גוטפריד להצטרף לפני שינוי המשימה שקיבל ממפקד האוגדה, הוא זה שהכריע לבסוף את הקרב. ההיתקלות הכושלת של גדוד 93 והמצב הקשה של חטיבה 188 שהושמדה הלכה למעשה הובילו את המאורג להורות לאל"ם אור לחזור מקוניטרה ולהסיר את האיום על נפת. הכוח בפיקוד המח"ט הפתיע את הסורים מאגפם המזרחי, והצליח להניסם מהמחנה, ולבסוף גם אל מעבר לגבולות הקו הסגול. הסיפור של גדוד 93 ושל רן גוטפריד בקרב על נפת הוא עדות ממקור ראשון למחיר ההפתעה במלחמת יום הכיפורים.

גשר אריק. המשימה הראשונה הייתה לשלוח שלושה טנקים לאבטח אותו. מקור: ויקיפדיה

ההפתעה הייתה לא רק במישור האסטרטגי - עצם פרוץ המלחמה - אלא התבטאה היטב גם ברמה הטקטית. לדוגמה, גוטפריד נכנס להיתקלות הראשונה על ציר "פלא" בלי לדעת שיש אויב על הציר, עם טנקים שלא הוכנו כראוי עקב תהליך הגיוס המזורז, ובנחיתות מספרית ברורה. האווירה הכללית העולה מעדותו של גוטפריד היא של כאוס וחוסר סדר, אם כי "חיים, ואם במפקדה בנפת או בשדה הקרב עצמו. עם זאת, על אף המחיר הכבד ששילם צה"ל, במיוחד חטיבה 188, הסתיים הקרב כשגדרות הבסיס לא נפרצו, והסורים נאלצו לסגת. גדוד 93, על אף גורלו הקשה בקרב, היה חלק ממאמץ רחב יותר של חטיבה 679 שסופו היה ניצחון בקרב. יחידות ואנשי המילואים, למרות שנכנסו לקרב בצורה לא אידיאלית בעליל, הצליחו במשימתם לבלום את הסורים, ובהמשך היו לחלק בלתי נפרד ממאמץ ההתקפה בזירה הצפונית.

היטב. בהתאם למצב הקשה בחזית ולהוראה לורז את ההכנות, האווירה הכללית בשלב ההתארגנות הייתה כאוטית.

המשימה הראשונה הוטלה על גוטפריד ביום הראשון למלחמה, לפנות ערב: לשלוח שלושה טנקים לאבטח את גשר אריק בעקבות דיווחים על חדירת כוחות סוריים לאזור. הטנקים יצאו ללא תיאום כוונות, לא תוחקרו לאחר מעשה, וגוטפריד העיד כי לפי מה ששמע בדיווחי הקשר הם ניהלו קרב אש "בלי לפגוע בשום דבר [...] הם גם לא ידעו בדיוק מי יורה עליהם ואם יורים עליהם, אבל הם עשו רעש"⁵. בינתיים המשיך הגדוד בהכנות למשימה העיקרית שהוטלה עליו ועל החטיבה כולה, לנוע לקוניטרה כדי לבלום ולאבטח את הפרצה שבין חטיבה 188 לחטיבה 7 שהגנה על הגזרה הצפונית.

לפנות בוקר יצא ממחנה יפתח לכיוון קוניטרה עיקר הכוח החטיבתי, תחת פיקוד המח"ט אורי אור. גוטפריד, שהיה המג"ד הצעיר ביותר בחטיבה, נשאר בבסיס והמשיך בזיווד הטנקים. על פי עדותו, הכוח בפיקודו היה אמור לצאת ב-10:00, אך הוא עוכב עקב התעקשותו על תיאום כוונות. לבסוף, באיחור קל, יצא הכוח של גוטפריד ובו שמונה טנקים. בדרך הוא נתקל במחזה מוזר: טנק ובתוכו צוות צעיר נסע בפראות בציר ואילץ את הכוח שנע לקוניטרה לעצור בצדי הכביש. בזמן העצירה הזו הגיח לפתע ג'יפ סיור ובתוכו קצין צעיר, שהעביר לגוטפריד מסר ממפקד האוגדה: "חזור לנפת".

כך תיאר גוטפריד את המראות בנפת: "נכנסתי למקום שהייתה בו מהומת אלוהים. זה הרשים אותי בצורה לא רגילה איך אנשים יכולים להבין אחד את השני בכזו מהומה, פשוט לא הצלחתי להבין את זה. היו שם עשרות רבות של אנשים בכל חדר. היו צעקות, לא הבנתי איך מישהו מצליח להבין משהו, את עצמו, בבלגן הזה"⁶.

בנפת בישר מפקד אוגדה 36 איתן לגוטפריד כי הגדוד שלו נמצא כעת תחת פיקוד האוגדה, וכי עליו לנוע בדחיפות דרומה כדי לסייע לכוחות חטיבה 188 שבלמו באזור חושנייה. לאחר דיון קצר הוחלט שהתנועה תתבצע על ציר "פלא", והכוח התבקש להגיע ליעדו מהר ככל האפשר. על אף ההנחיה לנוע במהירות המרבית בחר גוטפריד לנוע בצורה מאובטחת ולכן איטית יותר.

בדרך ליעד הגיע הכוח לעמדת תצפית, ושם ראה גוטפריד דבר שלא ציפה לו: ריכוז טנקים סוריים על הציר. עוצמת ההפתעה לנוכח הימצאות האויב כה עמוק בשטח ישראל משתקפת בהנחיה הראשונית של המג"ד שלא לפתוח באש, שכן גוטפריד רצה לוודא שהטנקים שראה אינם מכוחות צה"ל. לאחר כמה דקות, כשהתברר מעל לכל ספק כי הטנקים הם אכן סוריים, פתח גדוד 93 באש.

במידה רבה, ההיתקלות זו הייתה אבודה מראש. על אף העמדה השולטת שממנה פעלו הטנקים הישראליים והעובדה כי הם

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

